

Kartlegging av arbeidsvilkår for postdoktorer

1. Oppsummering

Denne rapporten presenterer hvordan Forskerforbundets medlemmer som er ansatt som postdoktorer opplever arbeidsvilkårene sine. Grunnlaget for rapporten er et spørreskjema tilsendt forbundets medlemmer som er registrert ansatt i stilling som postdoktor. Noen av respondentene var ferdige med perioden som postdoktor, men ble oppfordret til å besvare spørreskjemaet ut fra hvordan de opplevde arbeidsbetingelsene da de var postdoktor. I alt svarte 197 respondenter på undersøkelsen. Per oktober 2006 var det totalt 736 årsverk blant postdoktorer i Norge (DBH). Selv om respondentene ikke er et representativt utvalg utgjør de en så vidt stor andel av den totale populasjonen at kartleggingen kan gi et inntrykk av hvordan postdoktorene selv opplever sine arbeidsvilkår.

Respondentene som oppga at plan for gjennomføring av prosjektet er utarbeidet ble bedt om å beskrive bruken av planen. Her svarte 114 av respondentene og de aller fleste var positive til planen og mente den var et nyttig hjelpemiddel. Det er likevel flere respondenter som gir tilbakemelding om at planen stort sett har fungert som et formelt dokument i forbindelse med søknadsprosessen og i liten eller ingen grad har blitt brukt som verktøy i forbindelse med fremdriften i prosjektarbeidet i postdoktorperioden.

Det er ingenting som tyder på at det er blitt en trend i retning av høyere andel pliktarbeid blant postdoktorene.

Forskriften for tilsetning av postdoktor ble endret i desember 2006 slik at det ble åpnet for å gi pliktarbeid fra tilsetning utover to år, mot tidligere tre år. Det er ikke noe i dette materialet som tyder på at endringen i forskriften medførte mer pliktarbeid for postdoktorer tilsatt i 2007. Det er imidlertid fortsatt gått kort tid siden forskriftsendringen og det er all grunn til å følge utviklingen videre for å sikre at stillingen ikke misbrukes.

32 % (N=56) av respondentene opplever at de har noe mer/mye mer pliktarbeid enn avtalt.

24 respondenter (14 %) har 0–40 % tid til forskning innen ordinær arbeidstid. 56 respondenter (29 %) har 61–80 % tid til forskning innen ordinær arbeidstid. Dette indikerer at stillingen som postdoktor for en relativt stor andel av respondentene faktisk brukes til noe annet enn hovedmålet som fastslås i forskriften *"har som hovedmål å kvalifisere for arbeid i vitenskapelig toppstilling."*

Det store flertallet blant respondentene oppgir at de har bra vilkår for å drive kvalifiserende arbeid. 21 respondenter oppgir at de har dårlige eller ingen muligheter for å drive kvalifiserende arbeid innenfor ordinær arbeidstid.

Det kan virke som om postdoktorstillingen brukes som kriterium for å få fast ansettelse. Svarene på spørsmålet om mulighet til å drive kvalifiserende arbeid i ordinær arbeidstid antyder at både postdoktorene selv og arbeidsgiverne i noen grad har begynt å se postdoktorstillingen som en inngangsbillett for å få fast stilling. Flere respondenter oppgir at de er blitt ansatt i fast stilling som forsker eller førsteamanuensis og gir postdoktorperioden æren for det:

"Jeg er allerede ansatt i førsteamanuensisstilling. Postdoktorstillingene har bidratt til å kvalifisere meg til en toppstilling." og

"Postdoktorstilling er den eneste mulige veien til en fast vitenskapelig stilling, for meg har det gått veldig bra, da jeg har fått jobb som førsteamanuensis ved (...)" og

"Har blitt kvalifisert, er nå ansatt som førsteamanuensis"

Dersom postdoktorstillingen er i ferd med å etablere seg som et nødvendig krav for å fast tilsetning, er det en alvorlig utvikling som må følges opp.

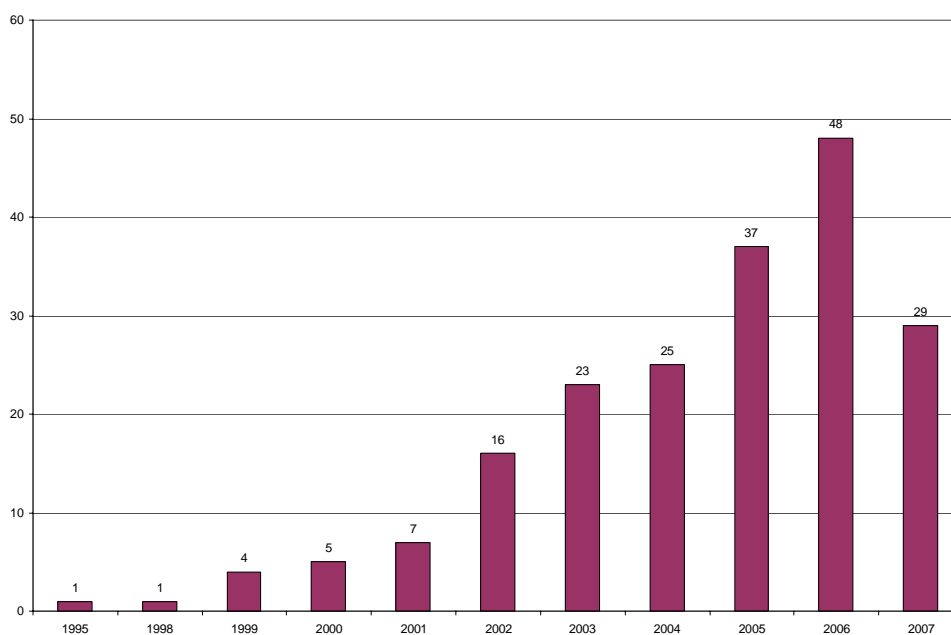
2. Innledning og bakgrunn

Denne rapporten presenterer hvordan Forskerforbundets medlemmer som er ansatt som postdoktorer opplever arbeidsvilkårene sine. Grunnlaget for rapporten er et spørreskjema tilsendt forbundets medlemmer som er registrert ansatt i stilling som postdoktor. Noen av respondentene var ferdige med perioden som postdoktor, men ble oppfordret til å besvare spørreskjemaet ut fra hvordan de opplevde arbeidsbetingelsene da de var postdoktor. I alt svarte 197 respondenter på undersøkelsen. Per oktober 2006 var det totalt 736 årsverk blant postdoktorer i Norge (DBH). Selv om respondentene ikke er et representativt utvalg utgjør de en så vidt stor andel av den totale populasjonen at det gir et bredt inntrykk av hvordan postdoktorene selv opplever sine arbeidsvilkår.

Tabell 1 Respondenter etter institusjon

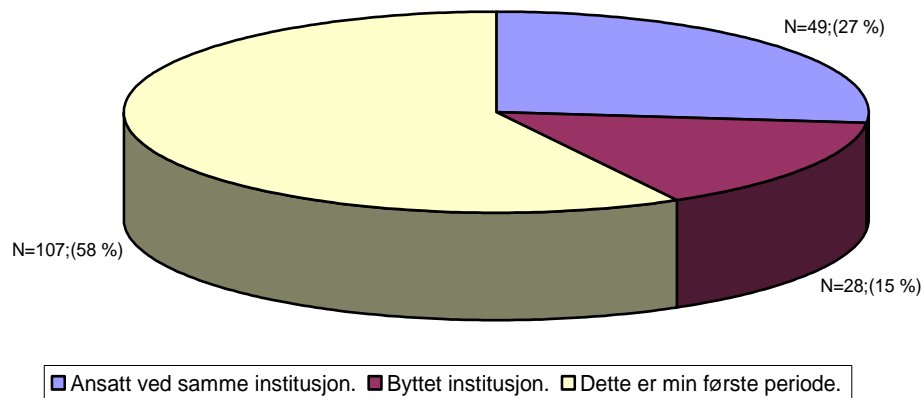
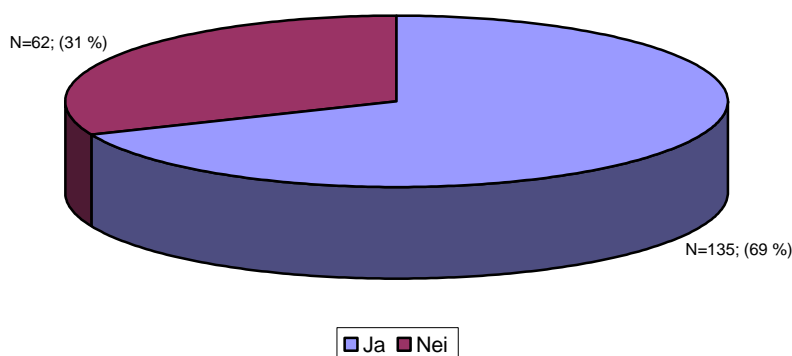
Institusjon	Antall
UiO	67
UiB	48
NTNU	22
UMB	12
UiT	12
Annen inst	11
Folkehelsa	5
Kreftforeningen	4
Havforsk	4
Radium	3
UiA	2
NHH	2
UiS	2
HiO	1
AHO	1
NVH	1
Total	197

Figur 1 Respondenter etter når de ble ansatt

Tabell 2 Respondenter fordelt på fag

Fag	Antall
Mat-Nat fag	85
HF-fag	37
Medisin, odontologi	35
SV-fag	21
Økonomiske fag	5
Utdanningsvit. fag	4
Ing. fag, teknologifag	3
Landbruk, veterinærmedisin, fiskerifag	3
Juridiske fag	2
Annet	1
Total	196

Figur 2 Antall og andel respondenter som byttet institusjon mellom åremålsperiodene**Figur 3 I henhold til forskriften skal plan for gjennomføring av prosjektet utarbeides. Er dette gjort?**

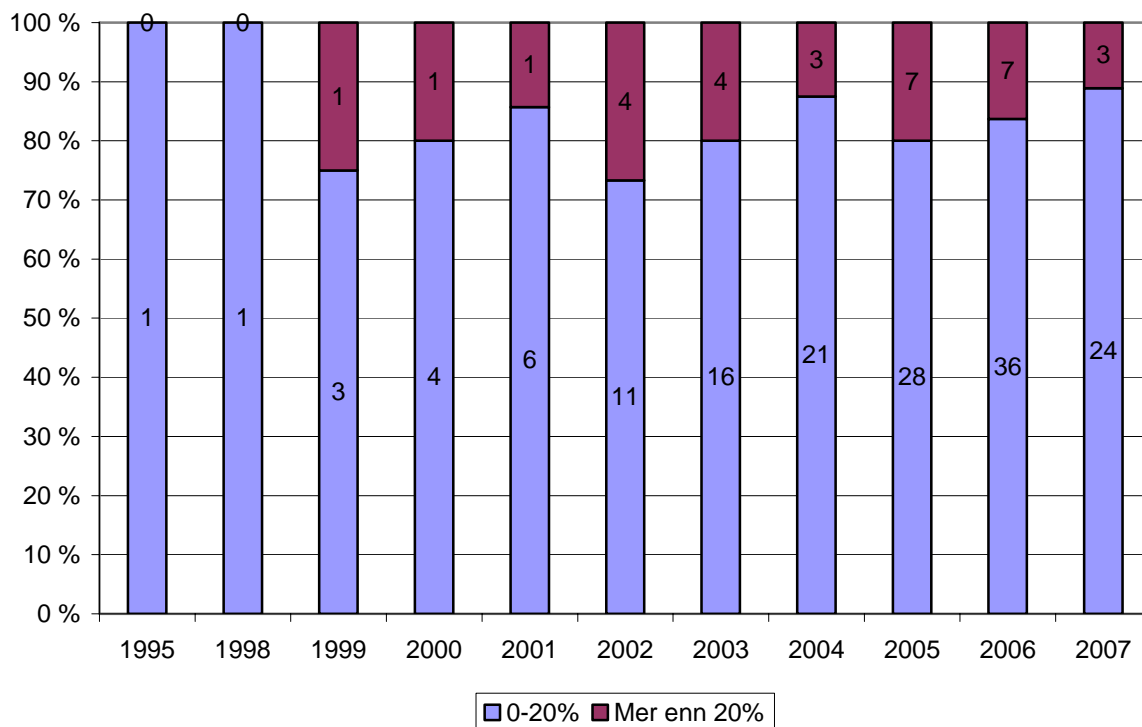
Respondentene som oppga at plan for gjennomføring av prosjektet er utarbeidet ble bedt om å beskrive bruken av planen. Her svarte 114 av respondentene og de aller fleste var positive til planen og mente den var et nyttig hjelpemiddel. Det er likevel flere respondenter som gir tilbakemelding om at planen stort sett har fungert som et formelt dokument i forbindelse med søknadsprosessen og i liten eller ingen grad har blitt brukt som verktøy i forbindelse med fremdriften i prosjektarbeidet i postdoktorperioden.

Tabell 3 Respondenter etter andel pliktarbeid

Andel pliktarbeid	Antall	Prosent	kumulativ prosent
0	132	72,5	72,5
5	1	0,5	73,1
10	8	4,4	77,5
15	1	0,5	78
20	9	4,9	83
25	23	12,6	95,6
33	4	2,2	97,8
50	4	2,2	100

Det aller meste av pliktarbeidet består av undervisning og veiledning av studenter. Flere av respondentene oppgir også at de ikke har pliktarbeid, men at de frivillig har påtatt seg undervisning og veiledning.

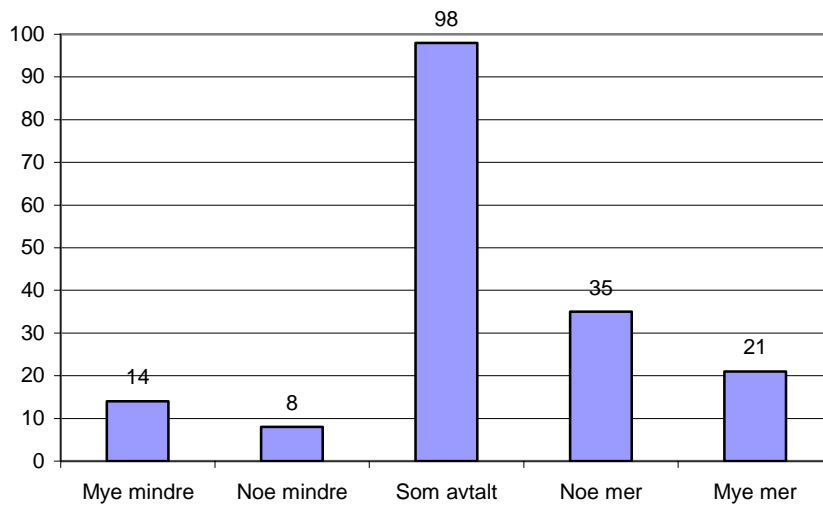
Figur 4 nedenfor viser antall og andel respondenter med mer enn 20 % og mindre enn 20 % pliktarbeid. Antall respondenter fremgår av tallet i søylene. Blå (lys) farge angir antall og andel respondenter med 0–20 % pliktarbeid og rød (mørk) farge det samme for de med mer enn 20 % pliktarbeid. X-aksen angir årstall for tilsetning. Det er ingenting som tyder på at det er blitt en trend i retning av høyere andel pliktarbeid blant postdoktorene.

Figur 4 Antall og andel respondenter etter pliktarbeid og når de ble tilsatt

Forskriften for tilsetning av postdoktor ble endret i desember 2006 slik at det ble åpnet for å gi pliktarbeid fra tilsetning utover to år, mot tidligere tre år. Forskerforbundet frykter at dette medfører en fare for at stillingen kan bli brukt som en midlertidig førsteamanuensisstilling i stedet for å være en stilling som hovedsakelig skal brukes til kvalifiserende arbeid for stilling som professor. Men som figur 4 ovenfor viser er det ikke noe som tyder på at endringen i forskriften medførte mer pliktarbeid for postdoktorer tilsatt i 2007. Det er imidlertid fortsatt gått kort tid siden forskriftsendringen og det er all grunn til å følge utviklingen videre for å sikre at stillingen ikke misbrukes.

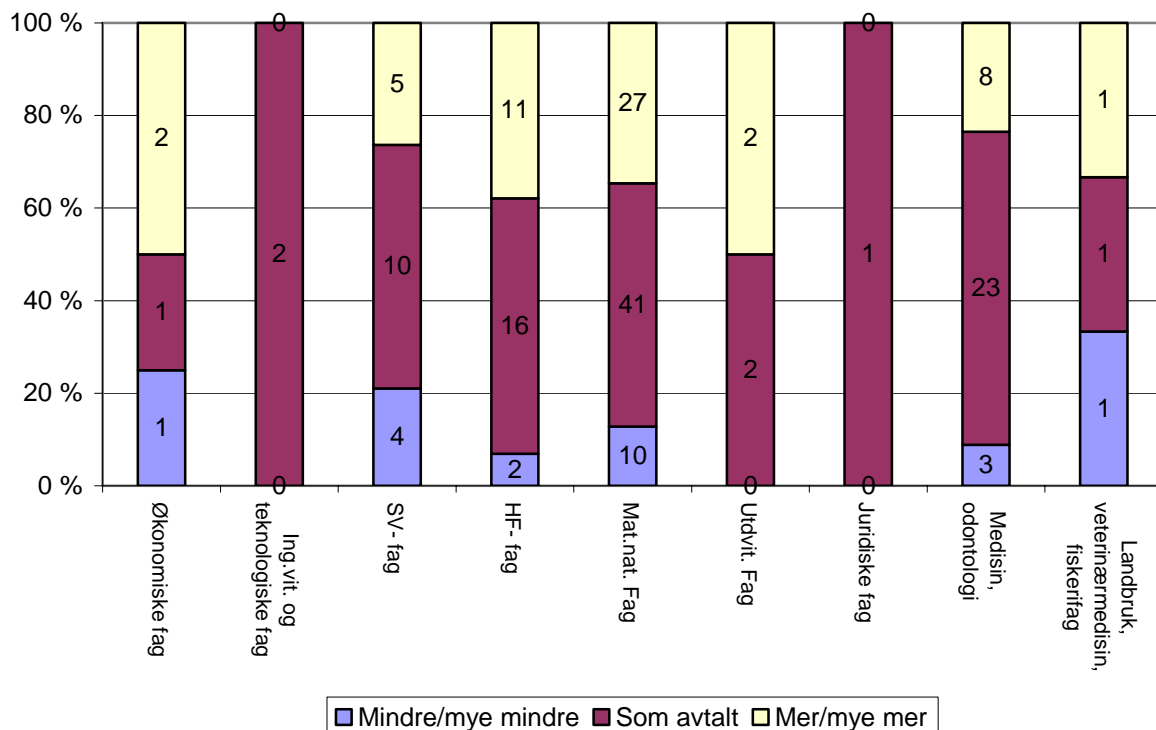
Figur 5 nedenfor viser at 32 % (N=56) av respondentene opplever at de har noe mer/mye mer pliktarbeid enn avtalt.

Figur 5 Antall respondenter etter om de har mer eller mindre pliktarbeid enn avtalt

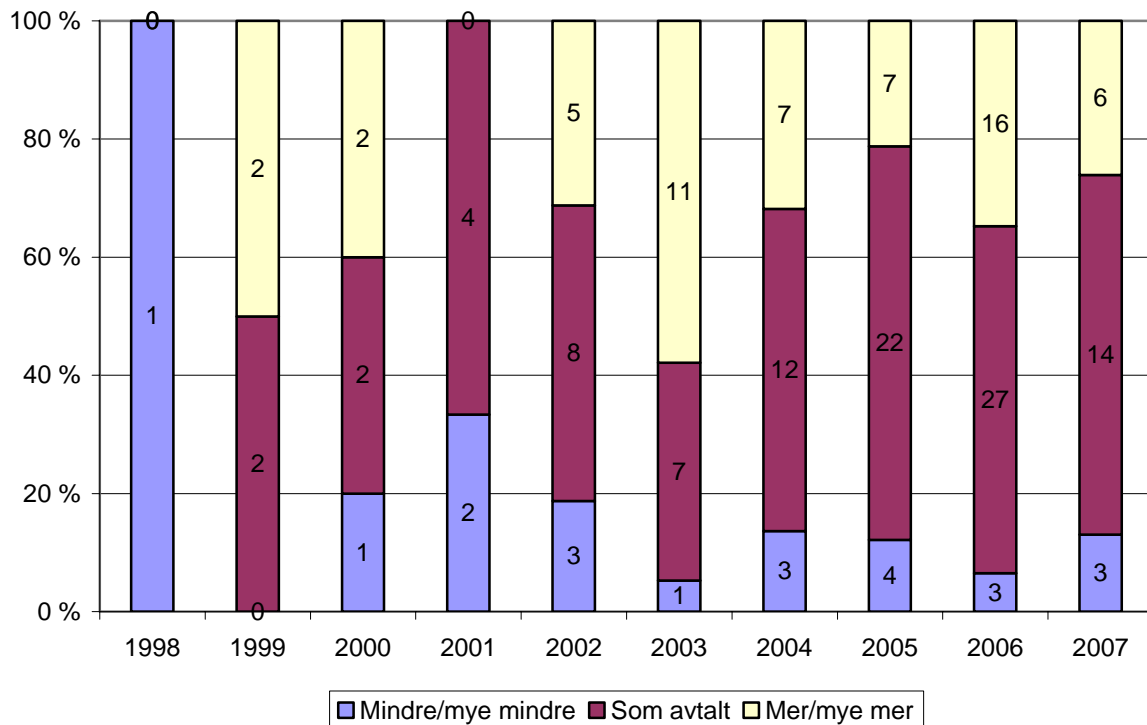
Figur 6 nedenfor viser om respondentene har fått mer eller mindre pliktarbeid enn avtalt etter fagområde de arbeider innenfor. Det er en høy andel på tvers av alle fagområdene som oppgir at de har mer pliktarbeid enn avtalt. Unntaket er juridiske og ingeniørvitenskapelige/teknologiske fag, men her er det bare 1–2 respondenter.

Figur 6 Antall respondenter etter om de har mer eller mindre pliktarbeid enn avtalt – etter fagområde.

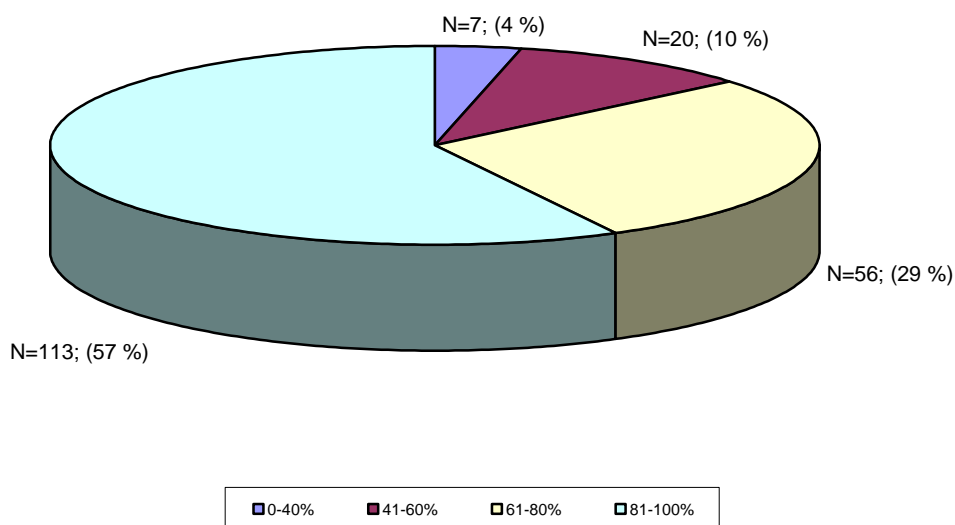
Figur 7 nedenfor viser om respondentene har mer eller mindre pliktarbeid enn avtalt etter når de ble ansatt. Som for andel pliktarbeid som ble vist i figur 4 er det ingenting i dette materialet som antyder at det er blitt flere postdoktorer med mer pliktarbeid enn avtalt.

Figur 7 Antall respondenter etter om de har mer eller mindre pliktarbeid enn avtalt – etter når de ble ansatt

Som figuren nedenfor viser er det 27 respondenter (14 %) som har 60 % eller mindre tid til forskning innenfor ordinær arbeidstid. Samtidig er det 56 respondenter (29 %) som bare har 61-80 % tid til forskning innenfor ordinær arbeidstid.

Figur 8 Omtrent hvor mye forskningstid har du i praksis innenfor ordinær arbeidstid?

Respondentene ble også bedt om å vurdere mulighetene sine til å gjøre kvalifiserende vitenskapelig arbeid. 195 respondenter svarte på dette. Det store flertallet oppgir at de har bra vilkår for å drive kvalifiserende arbeid. 21 respondenter oppgir at de har dårlige eller ingen mulighet for å drive kvalifiserende arbeid innenfor ordinær arbeidstid.

Videre ser det ut til at stillingen som postdoktor brukes som kriterium for å få fast ansettelse. Respondentene ble ikke spurt om dette direkte, men svarene på spørsmålet om mulighet til å drive kvalifiserende arbeid i ordinær arbeidstid antyder at både postdoktorene selv og arbeidsgiverne i noen grad har begynt å se postdoktorstillingen som en inngangsbillett for å få fast stilling. Flere respondenter oppgir at de er blitt ansatt i fast stilling som forsker eller førsteamanuensis og gir postdoktorperioden æren for det:

"Jeg er allerede ansatt i førsteamanuensisstilling. Postdoktorstillingen har bidratt til å kvalifisere meg til en toppstilling." og

"Postdoktorstilling er den eneste mulige veien til en fast vitenskapelig stilling, for meg har det gått veldig bra, da jeg har fått jobb som førsteamanuensis ved (...)" og

"Har blitt kvalifisert, er nå ansatt som førsteamanuensis"

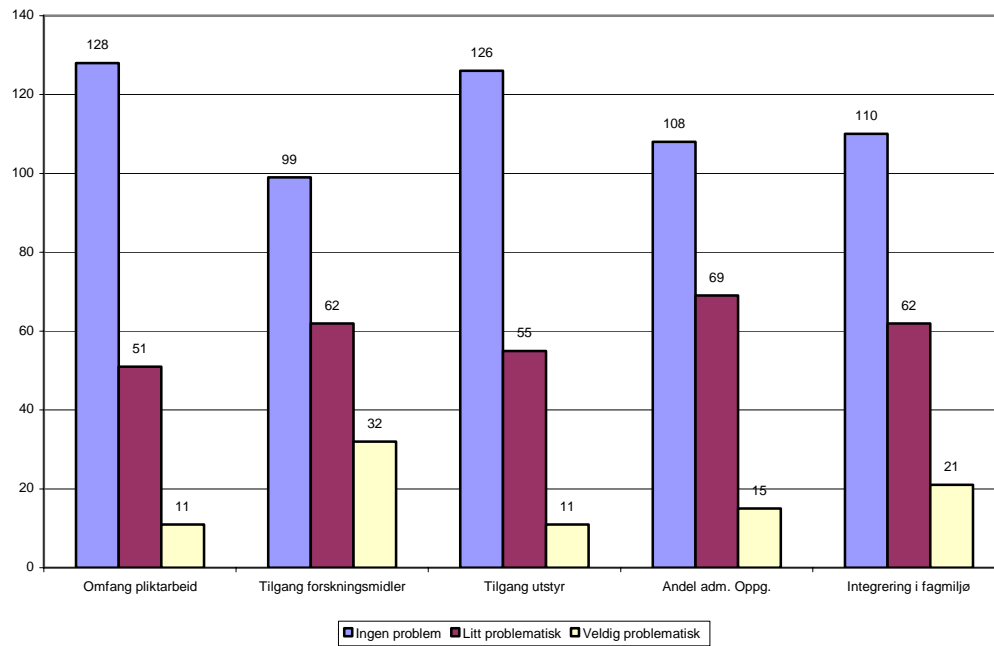
Dersom postdoktorstillingen er i ferd med å etablere seg som et nødvendig krav for å få fast tilsetning er det en alvorlig utvikling som må følges opp.

Tabell 4 nedenfor viser at 24,5 % av respondentene ofte eller hele tiden opplever at andre oppgaver stjeler tid og oppmerksomhet fra prosjektet.

Tabell 4 I hvilken grad oppleves det som problematisk at andre oppgaver tar tid og oppmerksomhet fra prosjektet ditt?

	Antall	Prosent
Aldri	15	7,7
Sjelden	55	28,1
Av og til	78	39,8
Ofte	35	17,9
Hele tiden	13	6,6
Total	196	100

Respondentene ble bedt om å angi i hvilken grad de opplevde omfang av pliktarbeid, tilgang på forskningsmidler, tilgang på utstyr, andel administrative oppgaver og grad av integrering i fagmiljø som problematisk i forhold til å drive kvalifiserende arbeid. Som det fremgår av figur 9 på neste side er det særlig tilgang til forskningsmidler som flest respondenter angir som "veldig problematisk". Samtidig virker det som forhold knyttet til pliktarbeidet er det blant disse faktorene som respondentene opplever som minst problematisk.

Figur 9 Angi hva som eventuelt er til hinder for kvalifiserende arbeid (antall respondenter)

Respondentene ble også bedt om å nevne eventuelle andre forhold som påvirker mulighetene for å drive kvalifiserende arbeid. Her svarte 67 respondenter. Her blir alt fra omfang på pliktarbeid til dårlig ledelse og konflikter på arbeidsplassen trukket frem. Noen forhold blir nevnt av flere respondenter. Dette gjelder: manglende tilgang på teknisk hjelp og assistanse og at det brukes mye tid på søknads- og rapportskriving.

FORSKERFORBUNDETS SKRIFTSERIE

Notater i Forskerforbundets skriftserie kan bestilles fra sekretariatet på e-post post@forskerforbundet.no eller lastes ned fra forbundets nettsider www.forskerforbundet.no. Følgende utgivelser er tilgjengelige:

2007:

- Kartlegging av arbeidsvilkår for postdoktorer (6/2007)
- Kartlegging av tid til FoU i museumssektoren (5/2007)
- Lønnsstatistikk for kommunal sektor per 31.12.06 (4/2007)
- Lønnsstatistikk for privat sektor per 31.12.06 (3/2007)
- Lønnsstatistikk for statlig sektor per 31.12.06 (2/2007)
- Handlingsplan for stipendiater 2007-09 (1/2007)

2006:

- Forskerforbundet: Hovedstyrets beretning 01.01.03–31.12.05 (6/2006)
- Lønnsstatistikk for kommunal sektor per 31.12.05 (5/2006)
- Lønnsstatistikk for privat sektor per 31.12.05 (4/2006)
- Lønnsstatistikk for statlig sektor per 31.12.05 (3/2006)
- Forskerforbundets prioriterte arbeidsoppgaver – 2006 (2/2006)
- Erfaringer med kvalitetsreformen: Medlemsundersøkelse (1/2006)

2005:

- Erfaringer med kvalitetsreformen: Lokallagsundersøkelse (7/2005)
- Evaluering av lokale forhandlinger – 2004 (6/2005)
- Lønnsstatistikk for kommunal sektor per 31.12.04 (5/2005)
- Lønnsstatistikk for privat sektor per 31.12.04 (4/2005)
- Lønnsstatistikk for statlig sektor per 31.12.04 (3/2005)
- Forskerforbundets prioriterte arbeidsoppgaver – 2005 (2/2005)
- Research and Higher Education in Norway (1/2005)

2004:

- Handlingsplan for stipendiater 2002-06 (5/2004)
- Lønnsstatistikk kommunal sektor – 2003 (4/2004)
- Lønnsstatistikk privat sektor – 2003 (3/2004)
- Forskerforbundets prioriterte arbeidsoppgaver - 2004 (2/2004)
- Kartlegging av ressurser til tillitsvalgтарbeid i statlig UH-sektor (1/2004)

2003:

- Forskerforbundet: Beretning 01.09.00-31.12.02 (5/2003)
- Lønnsstatistikk privat sektor – 2002 (4/2003)
- Lønnsstatistikk kommunal sektor – 2002 (3/2003)
- Evaluering av lokale forhandlinger – 2002 (2/2003)

2002:

- Evaluering av lokale forhandlinger – 2001 (5/2002)
- Lønnsstatistikk for privat sektor – 2001 (4/2002)
- Seniorpolitikk (3/2002)

2001:

- Rekrutteringssituasjonen ved universitetene og høyskolene 1999-2000 (6/2001)
- Administrativ endring i høyere utdanning i 1990-årene (5/2001)
- Evaluering av lokale forhandlinger i staten – 2000 (4/2001)
- Kartlegging av ressurser til tillitsvalgte i instituttsektoren (3/2001)

2000:

- Lokale forhandlinger i staten - 1999. En oppsummering (4/2000)
- Opphavsrett. Et notat fra Forskerforbundets opphavsrettsutvalg (3/2000)
- Forskerforbundet: Innstilling fra Organisasjonsutvalg III (1/2000)